

ЛОКАЛНАТА ЦРКВА ВО ПЕРСПЕКТИВАТА НА ЗАЕДНИЧАРЕЊЕТО

Историска и еклисиолошка заднина

Основниот еклисиолошки принцип што се применува врз поимот на локалната Црква во православното предание е принципот на поистоветување на Црквата со евхаристиската заедница. Православната еклисиологија се засновува врз идејата дека каде што е Евхаристијата таму е и Црквата во нејзината полнота како Христово Тело. Во основа, поимот на локалната Црква се изведува од фактот дека Евхаристијата се служи на едно дадено место и дека врз темелот на католичноста (соборноста) ги собира сите членови на Црквата што живеат во даденото место. Според тоа, локалната Црква својата смисла ја извлекува од комбинацијата на двата основни еклисиолошки принципи:

(а) Католичната природа на Евхаристијата. Ова подразбира дека секое евхаристиско собрание треба да ги вклучи сите членови на Црквата од едно конкретно место, без разлика на нивната возраст, професија, пол, раса, јазик, итн.

(б) Географската природа на Евхаристијата, којашто подразбира дека евхаристиското собрание – а преку тоа значи и Црквата – секогаш претставува заедница на некое место (на пр. Црквата на Солун, на Коринт, итн. во Павловите посланија).

(Во Павловите посланија и предлогот „во“ се употребува во врска со локалната Црква. Значењето на ваквиот говор е во идејата дека Црквата „привремено престојува“ во едно географско место како „посетител“ (πάροικος). Ова е тесно поврзано со есхатолошката природа на Евхаристијата, на што понатаму ќе се повикаме повторно.)



Последица од комбинацијата на споменатите еклисиолошки принципи е канонската одредба дека во секое место треба да има само едно евхаристиско собрание. Но географскиот принцип неизбежно го поставува прашањето што подразбираме под ‘место’: како ќе ги дефинираме границите на едно конкретно место коешто треба да биде основа за едното единствено евхаристиско собрание, и според тоа за Црквата? Ова прашање станува особено важно ако се земе предвид сложеноста на најраните историски околности. Ние ќе треба накратко да ги испитае овие околности, бидејќи православното предание се оформило еклисиолошки и канонски токму врз основа на овие најрани историски околности.

Тенденцијата да се поистовети ἐκκλησία, или дури ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ со собранието на христијаните од еден посебен град се чини дека постои уште во новозаветните времиња. Испитувањето на Павловите посланија нè води до заклучокот дека зборот ἐκκλησία скоро без исклучок се користи во еднина кога се применува на еден град, додека неговата употреба во множина секогаш е поврзана со географски области што се поголеми од градот. Ако ова не се сфати како чиста случајност, тогаш важно е да се запрашае зошто Павле никогаш не го користи терминот ‘Црква’ во множина, мислејќи на еден конкретен град? Со оглед на конкретноста во употребата на зборот ἐκκλησία во делата на Павле, каде што тој збор секогаш означува конкретно собрание на верните (види на пр. 1. Кор. 10 - 14), речиси е неизбежен заклучокот дека во еден град постоело само едно такво собрание што се нарекувало ἐκκλησία. Со други зборови, неминовен е заклучокот дека најраниот облик на локална Црква за кој знаеме е обликот на Црквата на еден конкретен град и дека конкретниот облик на оваа градска Црква е собранието коешто ги опфаќа сите христијани од конкретната географска област. Се чини дека христијанството најпрвин се појавило како градска Црква и, ако правилно ги читаме постојните извори, тоа со сигурност останало така барем до средината на II век. (Ако историските податоци од Јустиновата Прва апологија (гл. 65) значат дека христијаните од селата околу Рим оделе во градот за неделното евхаристиско собрание, тогаш се чини дека принципот што го истакна Игнатиј Антиохиски дека во секое место треба да има само една Евхаристија под еден Епископ е запазен, и покрај практичните потешкотии, дури и во една толку голема Црква како Римската во II век.) Првата компликација со принципот ‘една Црква – една евхаристија – еден град’ историски се појавува заедно со поимот на κατ’ οἶκον ἐκκλησία (домашната Црква). Ако овој термин означувал образување на една ἐκκλησία врз основа на семејната единица, тогаш сме соочени со една дефиниција на локалната Црква којашто нема географска смисла; всушност, се среќаваме со еден социолошки поим на ‘локалноста’. Овој проблем се обидов да го испитам на едно друго место (во мојата книга *Единството на Црквата во Евхаристијата и во Епископијата во првите три века*, 1965) и тука можам само да го повторам мојот заклучок дека терминот κατ’ οἶκον ἐκκλησία во Новиот Завет не укажува на едно собрание чиј центар е семејството, туку на собранието на сите верни од еден конкретен град што се среќаваат како „гости“ во еден конкретен дом (види Рим. 16, 23, сп. археолошките наоди во Рим од Црквите што го добиле името според сопствениците на домот итн.). Можеме дури да тврдиме дека во тоа време во секој град имало само една таква ‘домашна Црква’.

Ако се точни овие заклучоци, тогаш можеме да си го објасниме непостоењето на некакви поголеми проблеми при организирањето на раната Црква врз основа на ‘домашните Цркви’. Речиси веднаш по новозаветното време исчезнува не само фактот туку дури и името на домашната Црква, и тоа без да остави никаква трага од една ситуација што би сугерирала некаква алтернатива на поистоветувањето на првобитната локална Црква со Црквата на еден конкретен град.

Многу посериозно значење и многу посериозни последици за поимот на локалната Црква имаше еден друг развиток на првобитната црковна организација. Станува збор за *парохијата*, и тоа како во нејзината рурална така и во нејзината урбана форма. Историските околности во врска со овој проблем не нè интересираат овде детално (за деталната расправа по ова сложено историско прашање, сп. мојата погореспомната книга). Меѓутоа, она што има пресудна важност за сфаќањето на локалната Црква во православното предание е прашањето дали парохијата фактички може да се нарече „локална Црква“. Компликации се појавуваат во врска со две основни прашања:

(I) *Еклисиолошкиот принцип на поистоветувањето на Црквата со Евхаристијата или, појодно, со евхаристиската заедница.* Бидејќи парохијата е фактички една евхаристиска заедница, станува речиси императив парохијата да се нарекува *ἐκκλησία*.

(II) *Епископскиот свештенство.* Основна служба на Епископот во првобитната Црква е службата на претстојател на евхаристиското собрание. Сите литургиски и канонски елементи на ракополагањето на Епископот претпоставуваат една првобитна ситуација во која во секое евхаристиско собрание – а тоа би значело и во секоја градска Црква – постоел еден Епископ (почнувајќи од времето на Игнатиј Антиохиски сите имиња на епископите во првобитната Црква се поврзани со името на еден конкретен град), што бил опкружен од соборот на презвитерите (Епископот фактички и самиот бил еден од презвитерите) и долго време бил нарекуван „презвитер“ (сп. Иринеј). Појавата на парохијата ја уништи оваа структура, а уништувањето на оваа структура не ја погоди само службата на Епископот туку и службата на презвитерот. Зашто, тоа значеше дека отсега натаму

Евхаристијата веќе нема да го бара присуството на презвитерите како собор – а тоа е суштинскиот аспект на оригиналното значење на презвитерионот – за да егзистира како локална Црква. Отсега натаму презвитерот како поединец ќе биде доволен да го создаде и да го води евхаристиското собрание, т. е. парохијата.

Може ли ваквото собрание да се нарече ‘Црква’?

Историски гледано, одговорот на ова прашање е негативен, барем што се однесува до Православната Црква.

Сметам дека ова е среќна околност од следнава причина: создавањето на парохијата како презвитероцентрично единство, но не во оригиналниот и еклисиолошки коректен облик што можеме да го опишеме како „презвитерионо-центричен“, туку во смисла дека презвитерот како поединец дејствува како глава на евхаристиската заедница, ѝ нанесе сериозна штета на еклисиологијата во два погледи. Од една страна ја уништи сликата на Црквата како заедница во која сите чинови се неопходни како конститутивни елементи. Парохијата, во обликот којшто конечно стана доминантен во историјата, ги направи излишни и факонот и Епископот. (Подоцна, со појавата на приватната миса го направи излишен дури и лаосот/верниот народ).

Од друга страна, и како последица на ова, доведе до едно сфаќање на Епископот како администратор, а не како претстојател на Евхаристијата, и на презвитерот како ‘прв литург’, ‘свештеник’ – па така доведе до средновековната еклисиолошка декаденција на Западот и до познатите реакции на Реформацијата, како и до страшната збрка во еклисиологијата и во канонскиот живот на источните Цркви.

Од тие причини сметам дека еден од најфундаменталните проблеми во еклисиологијата – како на Запад така и на Исток – треба да биде одредувањето на правилниот еклисиолошки статус на парохијата. Православната Црква, барем според моето сфаќање, се реши за гледиштето дека поимот на локалната Црква го гарантира

Епископот, а не презвитерот: локалната Црква е ентитет со целосен еклисиолошки статус само во *εἰσαρχία*, а не во парохијата.

Со тоа Православната Црква несвесно го раскина единството на сопствената евхаристиска еклисиологија. Сега веќе не е можно секое служење на Евхаристијата да се изедначи со локалната Црква. Но заедно со изборот на оваа опција таа истовремено остави надеж за повторно воспоставување на заедничната природа на локалната Црква, според која локалната Црква може да се нарече *ἐκκλησία* само кога е вистински католична, т. е. кога ги вклучува

(а) лаиците, без разлика на културата, јазикот, социјалната положба, и сл., што живеат во даденото место и

(б) сите други чинови на Црквата како делови од истата заедница. Така, можеме да се надеваме дека еден ден Епископот ќе си го најде своето вистинско место, а тоа е Евхаристијата, и дека раскилот во евхаристиската еклисиологија, предизвикан од проблемот ‘парохија–епархија’ ќе биде исцелен на вистински начин.

(Практично, единственото правилно решение би било создавањето малечки епархии. Ова би било нешто извонредно од многу аспекти.

На пример:

- (а) би овозможило епископите реално да си ја познаваат паствата и обрат но, паствата да го познава Епископот, со што автоматски би се подобрил пастирскиот квалитет на епископството;
- (б) би се олеснил товарот на епархиската администрација што денес го имаат епископите и со тоа би се овозможило епископите да функционираат првенствено како претстојатели на Евхаристијата, нешто што претставува нивна служба *par excellence*;
- (в) би овозможило колегиумскиот карактер на презвитерионот повторно да се појави во онаа екстремно важна еклисиолошка смисла што тој ја имал во раните времиња (сп. *synthronon*-от на старите катедрали), што би ја зацврстило крајно смалената важност на презвитерот, особено во Православната Црква;
- г) би станало непотребно одржувањето на скандалозно неканонската институција на помошникот епископ (викарен епископ), којашто претставува модерен западен продор во православноста предание. За постоењето на малечки епархии постои јасно историско сведоштво во древното предание (кога Григориј Чудотворец стана Епископ на Неокесарија во својата епархија имаше само седумнаесет верници!). (Со развитокот на системот на митрополиите, а понатаму и на системот на патријархатите во древната Црква, центарот на „локалното“ единство беше преместен од епархијата во поголемите географски единици што ги опфаќаа епархиите од една провинција и чиј возглавител беше Епископот на метрополата на таа провинција. Овој развиток, што денес во Православието опстанал само номинално (некои епископи се нарекуваат „митрополити“, но фактички метрополите како ентитети веќе не постојат, исчезнале заедно со старата римска или византиска провинција), не го измени суштински погледот според кој локалната Црква е идентична со епархијата. Митрополитскиот систем што се разви во тесна врска со синодалната пракса на древната Црква претставуваше некаков „повремен“ или „нередовен“ вид на црковна „локализација“, што коинцидираше со одржувањето на синодите. Со оглед на тоа што принципот на суштинската еднаквост на сите епископи стана основна црта на православноста канонско право, митрополитите и патријарсите никогаш не дојдоа до позицијата на глави на посебни црковни единици, како структури што постојат над или паралелно со епархијата.

ВО ЕВХАРИСТИЈАТА ЦРКВАТА СТАНУВА ОДРАЗ НА ЕСХАТОЛОШКАТА ЗАЕДНИЦА НА ХРИСТА, МЕСИЈАТА, СТАНУВА СЛИКА НА ТРОИЧНИОТ ЖИВОТ НА БОГА. ВО УСЛОВИТЕ НА ЧОВЕЧКАТА ЕГЗИСТЕНЦИЈА ОВА ГЛАВНО ГО ИМА СЛЕДНОВО ЗНАЧЕЊЕ: НАДМИНУВАЊЕ НА СИТЕ ПОДЕЛБИ, КАКО ПРИРОДНИ, ТАКА И СОЦИЈАЛНИ, КОИШТО ЈА ДРЖАТ ЕГЗИСТЕНЦИЈАТА НА СВЕТОТ ВО ЕДНА СОСТОЈБА НА ДЕЗИНТЕГРАЦИЈА, ФРАГМЕНТАЦИЈА, РАЗГРАДУВАЊЕ И, КАКО ПОСЛЕДИЦА ОД ТОА, СМРТ. ...АКО ЦРКВАТА ВО СВОЈАТА ЛОКАЛИЗАЦИЈА НЕ УСПЕЕ ДА ПРЕЗЕНТИРА ЕДНА СЛИКА НА ЦАРСТВОТО ВО ОВАА СМИСЛА, ТОГАШ ТАА НЕ Е ЦРКВА. ЕДНАКВО, АКО ЕВХАРИСТИСКОТО СОБРАНИЕ НЕ Е ЕДНА ТАКВА СЛИКА, ТОГАШ ТОА НЕ Е ЕВХАРИСТИЈА ВО ВИСТИНСКАТА СМИСЛА НА ЗБОРОТ.



Навистина, во Православните Цркви постојат постојани синоди, но тие никогаш не се сфаќаат како посебни црковни „тела“ коишто би можело да се наречат „локални Цркви“. Со развитокот на познатата теорија на пентархијата во Византија, во Православието се појави еден систем во кој целата *οικουμένη* беше распоредена во пет окрузи (патријархати). Меѓутоа, и покрај напорите на некои современи православни мислители на патријархатите да им дадат име „локални Цркви“, принципот на еднаквоста на сите епископи од гледна точка на еклисиолошкиот статус повторно оневозможи од патријархатот да се создаде еден специјален црковен ентитет. (Се држам до гледиштето дека еклисијалниот статус на секоја единица во Православната Црква што не е епархија не се изведува од самата единица, туку од епархијата или од епархиите што се вклучени во оваа единица. Како што видовме, ова не се однесува само на помали единици од епархијата (на пр. парохијата) туку и на поголеми од неа. Така, митрополијата, архиепископијата или патријархатот не може да се нарече Црква по себе, туку само по екстензија, т. е. по силата на фактот дека оваа единица се заснова врз една или врз повеќе епархии - локални Цркви, што единствено поради епископалната Евхаристија можат со право да се наречат Цркви. Исто така, ова значи и дека еклисиолошкиот статус на митрополитот, патријархот итн., се должи на фактот дека тој е глава на една конкретна локална Црква.)

Најпосле, во овој историски преглед неминовно е да ја споменеме идејата на автокефалноста, по која Православната Црква денес е најмногу позната. Принципот на автокефалноста е заснован врз модерниот поим на нацијата, којшто беше развиен главно во последниот век. Според овој принцип, Православната Црква во секоја нација се управува од сопствен синод, без мешање од некоја друга Црква и има сопствена глава (патријарх, архиепископ или митрополит). Во состојба на теолошка конфузија во која денес се наоѓа Православието, вообичаено е овие автокефални Цркви да се нарекуваат „локални Цркви“ и на тој начин е оставена можноста епархијата да биде дотолку апсорбирана од ентитетот наречен „автокефална Црква“ што може целосно да се заобиколи преку постојаниот синод или преку главата на автокефалната Црква, иако ниту синодот ниту главата на автокефалната Црква не можат да бидат вистински претставници на сите епархии, т. е. на сите локални Цркви на областа. (За да се одбегне претворањето на автокефалната Црква во единица којашто својата еклисијалност ја извлекува самата од себе, а не од епархиите што ги опфаќа

неопходно е главата на секоја автокефална Црква да биде опкружена од синод на епископи што ѝ припаѓаат на областа. Како и да е, овој синод треба да биде претставник на сите епархии од дадената област.

Каде што околностите го дозволуваат тоа, сите епископи треба да бидат членови на тој синод или истовремено или по пат на ротација.)

I. ПРАШАЊА ПОВРЗАНИ СО ДЕНЕШНАТА ТЕОЛОГИЈА НА ЛОКАЛНАТА ЦРКВА

1. Еклисијалноста и локалноста

Терминот ‘локална Црква’ опфаќа два аспекти што одговараат на зборовите што го сочинуваат овој термин и ниеден од тие два збора не смее да се разгледува сам за себе, т. е. без другиот. Првиот аспект е аспектот на локалноста, а вториот е аспектот на еклисијалноста. Кога овие аспекти се разгледуваат заедно, постојано треба да се поставува следново двострано прашање: што е тоа што ја прави Црквата да биде ‘локална’ и што е тоа што го прави локалното тело ‘Црква’? Зашто секое собрание на христијаните не е автоматски ‘Црква’ и секоја Црква не е неопходно ‘локална’. Ако на ова прашање ја примениме перспективата на евхаристиската еклисиологија, доаѓаме до следниве забелешки:

(а) Црквата е локална кога Христовото спасително дело се вкоренува во една посебна локална ситуација со сите нејзини природни, социјани, културни и други карактеристики коишто ги градат животот и мислата на луѓето што живеат во тоа место. Како што во Евхаристијата народот Му го принесува на Бога како Христово Тело сето она што е ‘Негово’ (плодовите од земјата, заедно со продуктите од нивниот секојдневен труд), истото мора да се примени и на црковниот живот, ако сакаме да биде навистина локален: тој мора да ги апсорбира и да ги употреби сите карактеристики на една дадена локална ситуација, а не да наметне туѓа култура.

(б) Оваа апсорпција и употреба на локалната култура може да ја направи Црквата локална, но не мора неопходно да ја направи Црква. Зашто Христовото спасително дело не ја афирмира само и исклучиво човечката култура; тоа истовремено претставува и суд за таа култура. (На ова укажува фактот дека на Евхаристијата ѝ претходи крштевањето.

Светот не може да стане Црква без извесен вид на очистување.)

Кои аспекти на културата треба да бидат исклучени од апсорпцијата и од употребата од страна на локалната Црква, ако сакаме таа да не биде само локална туку истовремено да биде и ‘Црква’? Одговорот на ова прашање зависи од општата теологија до која се држиме и од нашите приоритети по прашањето што има суштинска важност во христијанската вера.

Ако се дозволи пресудна улога да има евхаристиската



перспектива, критериумот на еклисијалноста може да се сведе само на следново.

Евхаристијата е оној момент во црковниот живот кога се случува антиципацијата на есхатонот. Сеќавањето на Христа не се остварува само како повторно одигрување на еден минат настан туку како сеќавање на иднината, како еден есхатолошки настан. Во Евхаристијата Црквата станува одраз на есхатолошката заедница на Христа, Месијата, станува слика на Троичниот Живот на Бога. Во условите на човечката егзистенција ова главно го има следново значење: надминување на сите поделби, како природни така и социјални, коишто ја држат егзистенцијата на светот во една состојба на дезинтеграција, фрагментација, разградување и, како последица од тоа, смрт. На еден или друг начин, сите култури земаат учество во овој паднат и дезинтегриран свет и според тоа, сите тие во себе имаат елементи што треба да се надминат. Ако Црквата во својата локализација не успее да презентира една слика на Царството во оваа смисла, тогаш таа не е Црква. Еднакво, ако евхаристиското собрание не е една таква слика, тогаш тоа не е Евхаристија во вистинската смисла на зборот. (Евхаристија што врши дискриминација врз основа на раса, пол, возраст, професија, социјална положба итн. не повредува само некој етички принцип туку ја повредува самата есхатолошка природа на Евхаристијата. Од таа причина една таква евхаристија не е „лоша“ – т. е. морално дефектна – Евхаристија, туку воопшто не е Евхаристија. Таа не може да каже за себе дека е телото на Оној Кој опфаќа сè во Себе.) Имајќи ги на ум овие егзистенцијални критериуми, можеме поконкретно да го поставиме прашањето која е конкретната форма што треба да ја земе локалната Црква за таа да биде истовремено ‘локална’ и ‘Црква’? Тука од суштинска важност се следниве структурални елементи.

(а) Ако во една дадена локалност постојат повеќе културни елементи – на пример, каков што е случајот со многу модерни плуралистички општества – Црквата треба да се потруди да дојде до овие елементи преку својата мисионерска активност преку тоа што целосно ќе ги употреби таквите културни елементи во проповедањето на Евангелието. При овие напори може да биде потребно да се оформат групи на луѓе што ги делат истите културни елементи заради едно понатамошно продлабочување на сфаќањето на Евангелието. Истото може да важи и во оние случаи каде што претежнуваат пастирските, а не само мисионерските цели.

За да се пресретнат потребите на луѓето што работат

во едни а живеат во други места, може да се образуваат слични групи, со цел Евангелието да се поврзе со нивните посебни професионални и интелектуални или социјални околности.

(б) Овие групи или собири на луѓе, формирани врз основа на посебна култура, класа, професија или возраст, треба да научат да не се гледаат себеси како Цркви и треба да се поучуваат да го бараат искуството на Црквата само во собранијата каде што сите возрасти, полови, професии, култури итн., се среќаваат, зашто Евангелието ни ветува едно такво Царство Божјо: место каде што сите природни и културни поделби се надминати. Сè додека на Евхаристијата се гледа како на едно такво – и само такво – есхатолошки инспирирано собрание, нејзиното извршување мора да биде резервирано само за ваквиот вид искуство. И доколку Црквата во својата природа претставува израз на оваа есхатолошка судбина, претставена во Евхаристијата, само ваквите собранија можат да се наречат ‘Црква’. Другите собранија не се неповрзани со Црквата или со Евхаристијата; тие се екстензија на стварноста на Црквата. Но ним им недостига елементот на католичноста (соборноста), што го сугерира есхатолошката природа на Црквата и на Евхаристијата, па затоа не можат да се наречат Цркви.

(в) Ваквиот пристап кон еклисијалноста на локалната Црква го поставува *географскиот* аспект на локалноста во подобра позиција во споредба со другите аспекти на ‘локалноста’, какви што се, на пример, културата или професијата. Географското ‘место’ може да послужи како заедничка основа за среќавањето на разните културни и други елементи *ἐν τῷ αὐτῷ*, ‘на едно исто место’ – израз што во Новиот Завет толку значајно се користи за Црквата и Евхаристијата да се означат како израз на *географската* локалност. При овој пристап, географскиот аспект на локалноста се покажува како незаменлив елемент на поимот на локалната Црква.

(г) Ако сакаме навистина да се случи надминувањето на природните и на културните поделби, тогаш е неопходно едно свештенство на таквото локално единство. За теологијата на локалната Црква не е толку важно дали тоа свештенство ќе го наречеме епископство или поинаку. Тоа што изгледа дека е важно во поглед на она што го рековме е дека свештенството треба да биде поврзано со

(I) евхаристиското собрание како негова глава и (II) една конкретна географска област. Само ако се запазени овие два услови, службата на Епископот може да има смисла за еклисиологијата. (Древната Црква верно ги чуваше овие два услови. Во новите околности и во подоцнежната пракса на самите Православни Цркви тие беа сериозно затемнети, а повремено дури и целосно изоставени.) Другите свештенства на локалното единство, какви што се презвитерионот и ѓаконите, стануваат суштински елементи од ‘типологијата’ на есхатолошката заедница којашто ја сметаме за фундаментална за теологијата. (На пример, имањето свештенство што ги претставува апостолите што го опкружуваат Христа и „ги судат дванаесетте племиња“ на Новиот Израил беше неодминлив дел од еклисиолошкото сознание на првобитната Црква. Оттука е потеклото на службата на презвитерите (сп. Игнатиј Антиохиски итн.). Според степенот до кој ова сознание опстанува во Црквата, установата на презвитерите станува неодминлива во структурата на локалната Црква.)

Но со сигурност незаменлив облик на локалната црковна структура е собирањето на лаосот во неговата целокупност, т. е. во сите негови 'локални' аспекти. Зашто токму ова ја докажува католичноста (соборноста) на Црквата. Без некаква форма на „конгрегационалност“, не може да има локална католичност.

2. Локалност и универзалност

Од она што го кажавме следува дека „католичноста“ (соборноста) на Црквата не треба да се спротивстави на локалност: таа попрвин е незаменлив аспект на локалната Црква, последен критериум на еклесијалноста на секое локално тело. Во секој случај, универзалноста е еден поинаков поим и сигурно може да се постави наспроти локалност. Како поимот на универзалност влијае врз нашето сфаќање на локалната Црква?

Во природата на Евхаристијата е да ги надминува не само поделбите во рамките на една локална ситуација туку и поделбите што се неразделно поврзани со поимот на географијата: поделбата на светот на локални места. Исто како што Евхаристијата којашто не претставува надминување на поделбите внатре во некоја локалност е лажна евхаристија, така и Евхаристијата којашто се случува во свесна и намерна изолација и одвоеност од другите локални заедници во светот не е вистинска Евхаристија.

Оттука, неминовно следува дека една локална Црква, за да не биде само локална туку истовремено да биде и Црква, мора да биде целосно заедничарење со другите локални заедници во светот. За една локална Црква да биде целосно заедничарење со другите локални Цркви, потребни се следниве елементи:

(а) Проблемите и грижите на сите локални Цркви треба да бидат предмет на молитвата и на активната грижа и на секоја посебна локална Црква. Ако локалната Црква стане рамнодушна за тоа што се случува во остатокот од светот, таа со сигурност не е Црква.

(б) Меѓу локалната Црква и другите локални Цркви треба да постои извесна заедничка основа на визијата и на сфаќањето на Евангелието и на есхатолошката природа на Црквата. Ова бара постојана будност во врска со вистинската вера во сите локални Цркви од страна на секоја локална Црква.

(в) Потребно е да се обезбедат одредени структури коишто ќе го олеснат ова заедничарење. За ова се неопходни неколку понатамошни објаснувања.

Ако сакаме локалност на Црквата да не биде апсорбирана и фактички негирана од елементот на универзалност, мора да се посвети огромно внимание структурите

Локалната Црква во перспектива на заедничрењето

на службите што треба да го олеснат заедничарењето меѓу локалните Цркви да не се претворат во структури што ќе стојат над локалната Црква. Огромна важност има фактот дека во целиот тек на црковната историја никогаш не е забележан обид да се утврди една надлокална Евхаристија или еден надлокален

Епископ. Според својот карактер, сите Евхаристии и сите Епископи се локални, барем во нивната првична смисла. Во еден евхаристиски поглед на Црквата тоа значи дека локалната Црква, таква каква што ја дефиниравме погоре, е единствениот облик на црковната егзистенција што со право може да се нарече Црква. Сите структури што имаат цел да помагаат да се остварува универзалноста на Црквата, создаваат мрежа од заедничарење на Црквите, а не еден нов облик на Црква. (Ова не го кажувам за да одречам дека во светот постои само една Црква. Но едноста на Црквата во светот не сочинува една структура покрај или над локалните Цркви. Какво и да е црковно општење на универзално ниво својот облик треба да го извлекува од стварноста на локалната Црква. Не е случајно што според православното канонско право синодите се составени само од епархиски епископи. Сите облици на служење на универзалното црковно општење за своја основа треба да имаат некоја локална Црква.)

Ова не го поддржува само историјата туку исто така почива и врз цврста теолошка и егзистенцијална основа. Секоја структурална универзализација на Црквата до точката на создавање еден црковен ентитет, наречен „универзална Црква“, како нешто паралелно со локалната Црква или над неа, во поимот на Црквата неминовно ќе воведо културни и други димензии туѓи на поединечниот локален контекст. Културата не може да биде монолитно универзален феномен без некој вид на демонско наметнување на една култура над другите култури. Ниту, пак, е можно да се сонува за една универзална „христијанска култура“ без да се одрече дијалектиката меѓу историјата и есхатологијата, којашто е толку централна, меѓу другите нешта, за самата Евхаристија.

Значи, ако постои надминување на културните поделби на универзално ниво – кон што навистина Црквата треба постојано да цели – тоа може да се случи само преку локалните ситуации изразени во и преку поединечните локални Цркви, а не преку универзалистички структури што би биле израз на некаква универзална Црква. Зашто универзалната Црква како ентитет паралелен со локалната Црква или би бил некаква културно разовоплотена Црква – бидејќи не постои нешто такво што би можело да се нарече универзална култура – или, како алтернатива, културно би се воплотил на еден демонски начин во случај да благослови или да му наметне на светот, директно или индиректно, одредена светска култура.



Да заклучиме, сите црковни структури што имаат цел да го олеснат заедничарењето на локалните Цркви (на пр. синодите, соборите од сите видови, итн.) навистина имаат екслисиолошко значење и секогаш мора да се разгледуваат во светлината на екслисиологијата. Меѓутоа, тие не можат да се гледаат како облици на Црква без оние сериозни опасности што произлегуваат од тоа, а за кои веќе зборував.

3. Локалната Црква во контекстот на поделбата

Вистинската ситуација во нашата Црква уште посериозно ја комплицира фактот дека локалната Црква треба да се сфати во контекстот на конфесионалните поделби. Поимот на Црквата како еден конфесионален ентитет (православен, англикански, лутерански итн.) историски гледано е подоцнежен феномен и почна да ја комплицира екслисиолошката ситуација до степен на тревога. Зашто, како дополнување на културниот плурализам, сега сме соочени со еден конфесионален плурализам на локално ниво. Можеме ли да направиме паралела и она што го рековме за културното надминување да го примениме и врз конфесионалниот плурализам? Можеме ли да речеме дека Евхаристијата треба да ги поврзе англиканците, лутераните, православните итн., од една дадена локална област, исто како што ги поврзува Евреинот и Гркот, мажот и жената, црнецот и белецот? Всушност, ова е внатрешната содржина на праксата на меѓусебното заедничарење (intercommunio). Приговорите на православните во поглед на оваа пракса се познати и овде не сакам да ги повторувам истите аргументи. Би сакал само да поставам две прашања што се однесуваат на природата на локалната Црква.

- (а) Има ли конфесионалното тело само по себе право да биде сметано за Црква? Ако сакаме условот за екслисијалноста да биде неразделно поврзан со условот за локалноста, тогаш одговорот е дефинитивно негативен. Една Црква мора да воплотува луѓе, а не идеи или верувања. Една конфесионална Црква е најразовоплотениот ентитет што постои; токму од таа причина нејзината содржина обично е позајмена од оваа или од онаа постоечка култура и не претставува локалност којашто критички ги прегрнува сите култури.
- (б) Може ли на една локална Црква да се гледа како на вистински локална и вистински Црква ако таа е во состојба на конфесионална поделба?

Со други зборови, ако Црквата е вистинска Црква само ако е локално случување коешто Го воплотува Христа и го манифестира Царството во некое конкретно поединечно место – тогаш мораме да бидеме подготвени да го ставиме под знак прашалник еклисијалниот статус на конфесионалните Цркви како такви и да започнеме да работиме врз основа на природата на локалната Црква. Ова не може да се направи преку ноќ, зашто конфесионализмот е длабоко вкоренет во нашата историја. Но мораме да бидеме подготвени да признаеме дека сè додека конфесионализмот доминира, не може да се направи никаков вистински напредок кон црковното единство. Ако стварноста на локалната Црква и нејзината теологија ги сфатиме посериозно отколку што правевме досега, тоа може да се покаже како особено важен момент за екуменското движење.



од англиски: о. Игор Калпаковски